

Z wyobraźnią miłosierdzia. 25 lat Caritas Archidiecezji Warszawskiej, red. Jan Dezyderiusz Pol, Wydawnictwo Caritas Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2014, ss. 187.

Działalność charytatywna na rzecz drugiego człowieka, wpisująca się w pomoc społeczną i pracę socjalną, stanowi ważną część aktywności Kościoła. Na przełomie XIX i XX w. zaistniała potrzeba powołania instytucji zajmującej się tego rodzaju inicjatywami. W Polsce Caritas ukształtowała się w okresie międzywojennym. Organ centralny pod nazwą Instytut Caritas powołano w 1929 r. Ko-

ordynował pracę w poszczególnych diecezjach kraju. Organizacja nie zaprzestała swojej działalności nawet podczas drugiej wojny światowej, a także w pierwszych latach po wojnie. W 1950 r. ówczesne władze zlikwidowały Caritas i przekazały jej majątek Zrzeszeniu Katolików Świeckich Caritas podporządkowanemu państwu. Na mocy *Ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w PRL* z dnia 17.05.1989 r. reaktywowano Caritas Polska i diecezjalne Caritas. W kolejnych latach instytucja dynamicznie się rozwijała, a spektrum inicjatyw przez nią podejmowanych szybko się poszerzało.

Historia i działania organizacji stała się przedmiotem badań i analiz naukowych. Tej problematyce poświęcili publikacje m.in.: Dominik Zamiatała¹, Jarosław Koral², Maria Bocheńska-Seweryn i Krystyna Kluzowa³, Stanisław Nabywaniec⁴, Wiesław Przygoda⁵, Beata Szluz⁶, Janusz Mariański⁷, Małgorzata Duda⁸, Tadeusz Kamiński⁹ czy Andrzej Garbarz¹⁰.

W 2014 roku na rynku wydawniczym ukazała się kolejna ważna publikacja poświęcona Caritasowi, pod redakcją Jana Dezyderiusza Pola, która składa się z pięciu obszernych części poprzedzonych *Prześlaniami* ks. kard. Kazimierza Nycza, Arcybiskupa Metropolity Warszawskiego oraz *Słowem* ks. Zbigniewa Zembrzuskiego, Dyrektora Caritas Archidiecezji Warszawskiej. Dwa pierwsze artykuły, tj.: *Kalendarium Caritas Archidiecezji Warszawskiej* – autorstwa Andrzeja Czarnokiego oraz *Związek Caritas Archidiecezji Warszawskiej w latach 1945-1950* – autorstwa Dominika Zamiatały, dotyczą problematyki historycznej organizacji Caritas Archidiecezji Warszawskiej. Wskazane teksty ukazują 25 lat, nie zawsze łatwych dziejów działalności dobroczynnej tej organizacji na ziemiach warszawskich.

Kalendarium Caritas Archidiecezji Warszawskiej w interesującej formie przedstawia historię powstania tej instytucji kościelnej. Wymieniony tekst składa się ze *Wstępu* oraz *Kalendarium*. Autor omówił chronologicznie poszczególne wydarzenia mające znaczący wpływ na dzieje warszawskiej Caritas, począwszy od roku 1989. Zaznaczył datę oraz treść wydarzenia, dopasował odpowiedni cytat z dokumentów Caritas, bądź artykułów poświęconych wybranemu przedsięwzięciu, co pozwala czytelnikowi na precyzyjne poznanie treści i ułożenie rozważań w badaniach naukowych poświęconych tej problematyce. Na końcu opracowania danego wydarzenia przeczytać można wybrane teksty dotyczące codziennej działalności i pracy warszawskiej Caritas, są to fragmenty wywiadów z beneficjentami czy notatek uczestników kolonii Caritas. Autor rozdziału wyczerpująco przedstawił dzieje organizacji obchodzącej 25-lecie swojej działalności.

Dominik Zamiatała ukazał rys historyczny Caritas Archidiecezji Warszawskiej w latach 1945-1950. Powojenna rzeczywistość była niezwykle trudnym wyzwaniem dla działalności charytatywnej

¹ D. Zamiatała, *Caritas: działalność i likwidacja organizacji: 1945-1950*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2000, s. 15-29.

² J. Koral, *Podstawy działalności charytatywnej Kościoła na przykładzie organizacji Caritas: studium etyczno-społeczne*, Wydawnictwo Poligrafia Salezjańska, Kraków 2000.

³ M. Seweryn-Bocheńska, K. Kluzowa, *Motywy i formy pomocy członków parafialnych zespołów charytatywnych*, Roczniki Naukowe Caritas 5(2001), s. 71-86.

⁴ S. Nabywaniec, „*Idź, i ty czyni podobnie*”: *dziesięć lat działalności Caritas Diecezji Rzeszowskiej 1992-2002*, Wydawnictwo WSD, Rzeszów 2002.

⁵ W. Przygoda, *Posługa charytatywna Kościoła w Polsce: studium teologiczno-pastoralne*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2004.

⁶ B. Szluz, *Formy pomocy osobom niepełnosprawnym intelektualnie na przykładzie organizacji Caritas*, *Resovia Sacra* 12(2005), s. 291-304.

⁷ J. Mariański, *Katolicy świeccy w życiu parafii: refleksje socjologiczno-pastoralne*, *Społeczeństwo i Kościół* 5(2008), s. 105-127.

⁸ M. Duda, *Bezdomność – trudny problem społeczny*, Caritas Diecezji Kieleckiej – Wydawnictwo Jedność, Kielce 2008.

⁹ T. Kamiński, *Caritas i polityka: podmioty wyznaniowe w systemie pomocy społecznej*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2012.

¹⁰ A. Garbarz, *Caritas: miłość bez granic*, Wydawnictwo Bonus Liber, Rzeszów 2012; tenże, *Świadectwo mocy miłości: 20-lecie Caritas Diecezji Rzeszowskiej*, Wydawnictwo Bonus Liber, Rzeszów 2012.

w Polsce. Straty materialne, szczególnie lokalowe, doskwierały ówczesnym mieszkańcom stolicy i innych miejscowości. Wobec wyzwań Warszawy lat 40-tych stanął Związek Diecezjalny Caritas. Tworzył on na nowo swoje struktury, precyzował cele oraz podejmował działania. Autor zwrócił uwagę na ważne aspekty działalności organizacji w latach 1945-1950, są to m.in.: źródła finansowania działalności dobroczynnej, działalność charytatywna, akcje profilaktyczne i aktywność prozdrowotna, a także działania w sytuacji klęsk żywiołowych.

Kolejne trzy opracowania ukazują Caritas wspomnianej Archidiecezji w zakresie obecnie podejmowanych inicjatyw. Tadeusz Kamiński, autor tekstu pt. *Nowe możliwości – nowe zagrożenia. Caritas wobec zmieniających się warunków działania*, rozpoczął swoje rozważania od zarysowania przemian, które nastąpiły w roku 1989. Transformacja ustrojowa miała bowiem istotny wpływ na relacje państwo-Kościół, a tym samym na działalność organizacji dobroczynnych. Autor poruszył kwestię zaangażowania organizacji kościelnych w różne sfery życia społecznego. Przedstawił kwestię zaangażowania organizacji w sferę publicznej pomocy społecznej oraz w działalność pożytku publicznego. Omówił szanse i współczesne zagrożenia stojące przed Caritas, a także gospodarowanie środkami finansowymi pochodzącymi z Unii Europejskiej. Zwrócił szczególną uwagę na inicjatywy Biur Aktywizacji Bezrobotnych Caritas. Podkreślił, iż Caritas z sukcesem stosuje w swojej działalności nowoczesne metody *fundraisingu* (pozyskiwania funduszy). Zagrożenie, jakie niesie współczesność dla funkcjonowania tej instytucji kościelnej, jak wskazuje autor, to utrata niezależności od sektora rządowego.

Jan Dezyderiusz Pol przedstawił w swoim tekście działalność wolontariuszy w organizacji Caritas. Skoncentrował się na osadzeniu tej aktywności w regulacjach prawnych, które w kolejnych latach tworzone w Polsce. Szczególną uwagę poświęcił zespołom parafialnym funkcjonującym w środowisku lokalnym.

Podjętą tematykę kontynuował, w osobnym rozdziale, zespół naukowców: Marta Luty-Michalak, Wojciech Klimski, Joanna Wróblewska-Skrzek oraz Olga Kotowska-Wójcik, który przeprowadził badanie pt. *Społeczne oblicza Caritas*. Zrealizowano badania, z zastosowaniem techniki ankiety, wśród aktorów społecznych – członków Parafialnych Zespołów Caritas oraz w środowisku miejskim Archidiecezji Warszawskiej. Badania lokują się w socjologii miasta, ekonomii społecznej, a także odnoszą się do kapitału społecznego, w tym potencjału społeczności lokalnej.

W mojej opinii wyniki badań (pilotażowych, ponieważ próba nie była reprezentatywna), można uznać za inspirację do prowadzenia dalszych eksploracji w tym zakresie. Podjęte wnioskowanie pozwala na zarysowanie charakterystyki osób, które angażują się w działalność pomocową na rzecz drugiego człowieka.

Recenzowana publikacja zasługuje na uwagę czytelników, m.in.: pracowników socjalnych, pedagogów, socjologów, psychologów, polityków społecznych, a także studentów i wolontariuszy podejmujących działania w fundacjach i stowarzyszeniach. Marek Rymśza, recenzent książki, napisał: „Tom przynosi porcję ciekawej wiedzy o ćwierćwieczu (1989-2014) funkcjonowania Caritas Diecezji Warszawskiej. Historia ta ukazana jest przy tym w szerszym kontekście losów Caritas w Polsce, jako najważniejszej nowożytnej instytucji dobroczynnej Kościoła katolickiego. [...] Teksty, oparte są na solidnych materiałach źródłowych, w narracji wzajemnie się dopełniają, dając pogłębiony obraz społecznych, etycznych i politycznych uwarunkowań akcji charytatywnej Kościoła w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem Archidiecezji Warszawskiej”¹¹. W pełni zgadzam się z M. Rymśzą. Książka oparta jest na właściwie dobranych materiałach źródłowych. Ważne są także wyniki badań empirycznych i płynące z nich wnioski. Tom warto zatem przybliżyć czytelnikom, którzy poszukują zarówno wiedzy z zakresu historii Caritas, jak również obrazu współczesnych działań organizacji w zakresie pomocy społecznej.

Anna Szluz
UKSW, Warszawa

DOI: <http://dx.do.org/10.21852/sem.2016.3.25>

¹¹ M. Rymśza, Recenzja książki: *Z wyobraźnią miłosierdzia. 25 lat Caritas Archidiecezji Warszawskiej*, red. J.D. Pol, Wydawnictwo Caritas Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2014, okładka.